

YURTTAŞLIK VE ÇEVRE BİLGİSİ

KISA ÖZET

FEL203U

1. Ünite – Devletin Oluşumu: Toplum ve Topluluk

TOPLUM VE TOPLULUK

Toplum: *Toplum*, başta kendini korumak ve sürdürmek üzere birçok temel çıkarlarını gerçekleştirmek için kimi zaman çatışsa da genelde işbirliği içinde olan insanlardan oluşan, görece bir sürekliliği olan, genellikle belli bir coğrafi yeri ve ortak kültürü bulunan karmaşık ilişkiler bütünüdür. Toplumun sürekliliği görelidir. İki yüzyıl önceki Türk toplumuna göre bugünkü Türk toplumu çok önemli, temel niteliksel değişimlerden geçmiştir. Aynı bakış açısıyla bugünkü Türk toplumu geçen yüzyıllardaki Türk toplumuna özdeş değildir. Ayrıca aynı zaman diliminde de aynı toplumlar farklılıklar gösterebilirler. Örneğin, bireyler olarak yaşamımız boyunca aynı ismi taşıyız ancak temel toplumsal, ekonomik biçimlenmemiz, maddi koşullarımız, düşüncelerimiz, ilgilerimiz, beğenilerimiz ve yeteneklerimiz aynı kalmayıp büyük ölçüde değişime uğrarlar. Toplumun tanımı, işbirliği ve çatışmanın toplum yaşamında bir arada var olduğunu söylemektedir. Ancak bir toplumda çıkar ortaklığı ve işbirliği öğelerinin görece olduğunu; yalnız uyumun, ya da yalnız uyumsuzluğun var olduğu bir toplum yaşamının düşünülmemeyeceğini belirtmek gerekir.

Toplumun Özellikleri: Fichter'e göre topluma ilişkin öğeler şu şekilde sınıflandırılabilirler:

- Toplumdaki insanlar demografik bir birim oluştururlar ve bunun sonucunda toplum bir nüfus olarak görülebilir.
- Toplum ortak bir coğrafi mekânda varlığını sürdürür.
- Toplum, aile, din, ekonomi gibi işlevsel olarak farklılaşmış temel gruplardan oluşmuştur.
- Toplum kültürel açıdan benzer grupları bir araya getirir.
- Toplumda işbirliği yaygındır.
- Toplumun oluşturan insanlar arasında düzenli karşılıklı ilişkiler vardır

Toplumun Sınıflandırılması:

Toplumlar benzer özelliklerine göre birleştirilmeye çalışılsa da, belli bakış açılarına göre de farklılıklar taşırlar. Bu sınıflandırmalar farklı özellikler göz önüne alınarak farklı biçimlerde yapılabilir. Sözgelimi köy toplumu, kent toplumu ya da gelişmiş veya az gelişmiş toplumlar gibi sınıflandırmalar yapmak mümkündür. Sosyolojinin babası sayılabilecek Emile Durkheim, toplumları mekanik dayanışma üzerine kurulmuş toplumlar ve organik dayanışma üzerine kurulmuş toplumlar olarak ikiye ayırır. Durkheim, bireyler arasında işbölümü ve uzmanlaşmanın yok denecek kadar az olduğu toplum biçimini mekanik dayanışma üzerine kurulmuş toplumlar olarak adlandırır. Bu toplumlarda bireyler arasında dayanışma daha çok benzerliğe dayanır ve bunlar kendi kendine yeterli homojen toplumlardır. Organik dayanışma üzerine kurulu toplumlar ise daha karmaşık bir yapıya sahiptirler ve bunlar nüfusun daha yoğun olmasıyla bireyler arasındaki işbölümünün de artmış olduğu toplumlardır. Bu toplumlarda, kendi kendine yeterlilik kaybolmaya yüz tutmuştur ve toplumsal düzen ve denetim toplumun bireyler üzerindeki baskısıyla sağlanmaya başlanmıştır. Durkheim'a göre, sanayileşmeyle birlikte ilkel işbölümünün yerini mesleki uzmanlaşma, böylelikle de mekanik dayanışmanın yerini organik dayanışma almıştır.

Topluluk:

Topluluk, günlük ihtiyaçlarının büyük bir bölümünün karşılanması konusunda birbirine karşılıklı olarak bağımlı, genellikle birbirine yakın yerlerde yerleşik olan insan grupları olarak tanımlanabilir (Dönmezer, 1994: 208). Bir başka tanıma göre *topluluk*, ortak bir kimliği paylaşan bireylerin birliğine verilen addır. Bir topluluk onları birleştiren unsurların, onları bölen unsurlardan daha güçlü ve daha önemli olduğu bir gruptur. Üyeler arasındaki farklılıklar asli benzerliklerle kıyaslandığında önemsiz ya da talidir. Bunun yanı sıra tesadüf ve belli bir amaç için bir araya gelen gruplar da toplulukları oluşturmaktadır. Bu toplulukların amaçları ve tesadüflükleri sona erdiğinde, bu gruplar topluluk olma özelliklerini kaybederler. Oysa bir toplum içinde etnik, kültürel, dinsel, sosyal ve ekonomik farklılıkları

oluşturan topluluklar varlıklarını sürdürmeye devam etmektedirler. Bununla beraber, bir trendeki yolcular, bir basketbol maçı seyircileri gelişigüzel bir araya gelmiş insan yığınlarıdır. Yolculuğun ya da maçın bitiminde bu yığınlar da ortadan kalkarlar.

YÖNETİM

Her topluluk siyasal bir düzene sahiptir; bir yönetsel organ tarafından idare edilir ve sürekli kılınır. *Yönetim*, en geniş topluluk için kurallar koyan, yasalar yapan ve bunları uygulayan ve uygulamayı denetleyen kişileri ve kurumları anlatan bir terimdir. Bir yönetim, belli bir toprak parçası üzerinde yönetme iddiasını başarıyla ortaya koyduğunda (yani yasa yaptığında ve bunları uyguladığında), onun *egemenlik* sahibi olduğu söylenir. Ortaçağda egemenlik, bir monarkın krallığını yönetme iktidarı anlamına geliyordu. Sonradan terimin kapsamının ülke toprakları üzerinde ulusal denetim bir başka deyişle ulusal egemenlik anlamına gelecek biçimde genişlediğini görüyoruz. “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” ibaresi bunu çok güzel anlatmaktadır. Uluslar, egemenlikleri konusunda kıskançlılar ve hükümetler bunu korumak için çaba gösterirler. Bu bağlamda, ulusların, topraklarını korumak için ordular kurmaları, sınırlarını ihlallere karşı pasaport ve vize yoluyla denetlemeleri, yabancıların taşınmaz mallar edinmesine sınır koymaları ve ülke parasını yabancı paralar karşısında korumak için yasa yapmaları gibi benzer eylemleri bu çabalara örnek olarak gösterilebilir.

DEVLET

Devleti en kapsayıcı topluluk ve birleştirici bir kurum, bir değer ve bir amaç olarak gören görüş, toplumu devletin bir alt birimi sayar. Aristo (Aristoteles)’dan başlayan ve Hegel ile gelişimi tamamlanan bu görüş, devleti ulaşılması gereken en yüce değer olarak tanımlar. Çoğunlukla Marksist düşünürlerce dile getirilen ve devleti, bir sınıfın diğer sınıfları egemenliği altında bulundurmasını sağlayan bir baskı aracı olarak gören görüşe göre, devlet; sınıfların ya da egemen toplumsal grupların varlıklarının bir güvencesi sayılmaktadır.

Devlet ile ilgili ileri sürülen diğer görüşleri de;

- ✚ Toplum düzeninin korunması ve barışın sağlanması için bir araç,
- ✚ Topluluklar ve sınıflar üstü kapsayıcı bir kurum,
- ✚ Salt bir hukuksal varlık ve bir normlar sistemi olarak gören kamu hukuku şeklinde özetleyebiliriz.

Ulus-Devletlerin Ortaya Çıkışı:

Ulus- devlet bir siyasi örgütlenme biçimi ve aynı zamanda siyasi bir idealdir. Öncelikle vatandaşlık ve milliyeti bir araya getiren özerk bir siyasi örgütlenmedir. Bu anlamda da çokuluslu imparatorluk ve kentdevletlerine bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Ne var ki esas olarak ulus-devlet bir ideal olarak var olur ve dünyanın hiç bir yerinde ideal haliyle var olmaz. Bir başka deyişle, dünyada hiç bir ulus-devlet homojen olmayıp etnik ya da kültürel açıdan karışık bir biçimde var olmuştur Modern devlet kavramı yeni bir olgudur ve onaltıncı yüzyılda Batı Avrupa’da feodalitenin çöküşü ve kilisenin siyasi nüfuzunun kırılışı ile beraber ortaya çıkan ve zamanla dünyanın her yanına yayılan bir devlet biçimini ifade etmektedir. Ulus-devlet, dağınık ve çatışan otoriteler arasında bölünmüş olan insanları ülke ve ulus kavramları etrafında toplayan bir oluşumdur. 1919 Versailles anlaşmasına kadar, Avrupa’da ulus-devletlerin oluşturduğu dünya modeline uygun bir yapılanma tam olarak tamamlanmamış iken, Afrika’da ise, 1960’lara kadar ulus-devletlerden oluşan bir kıta görünümünden bahsetmek hemen hemen imkânsızdı. Bugün ise uluslararası sistemin yapısını ve işleyişini daha çok ulus-devletler oluşturmaktadır.

Max Weber bugünkü anlamıyla modern devleti şu şekilde tanımlamaktadır: “*Devlet belli bir ülkede güç kullanma tekeline meşru biçimde elinde tutan insan topluluğudur*”. Ulus-devletler meşruluklarının kaynağını, “her ulusun kendi kaderini belirleme hakkına sahip olması” ilkesinden alır. Bir ulusun üyeleri, kendi geleneklerine ve kültürlerine uygun bir hukuk sistemi çerçevesinde hareket eden bir yönetimin varlığına rıza gösterirler. Bu düşüncenin açık biçimde ifade edilişi, onsekizinci yüzyıl

sonlarında Fransız ve Amerikan devrimleri ile mümkün olmuştur. Ulus-devlet geniş çapta siyasi yönetimin tek geçerli birimi olarak düşünülür ve uluslararası siyasette de temel öğedir. Ulus devletin asıl gücü kültürel uyum ve siyasal birlik konusunda bir beklenti ortaya koymasındır. İnsanlar ortak bir kültür ve kimliğe sahip olduklarında kendi kendilerini yönetme hakkına sahip olabilir ve böylelikle topluluğu oluşturanlar vatandaş olarak ulus-devlet içinde yer alırlar. Bundan yola çıkarak milliyetçiler, bağımsız ulus-devletlerden, oluşan bir dünyanın doğal ve karşı konulmaz bir gerçeklik olduğuna ve başka hiç bir siyasal birimin anlamlı bir siyasal topluluk oluşturamayacağına inanırlar. Bu görüş, Avrupa Birliği gibi uluslarüstü oluşumların, ulusal hükümetlerin sağladığı meşruluk ve popüler bağlılığa hiçbir zaman erişemeyeceklerini düşünür.

Bununla birlikte, ulus-devletin artık geçersiz olduğunu ve ulus-devlet idealinin gerici bir fikir olduğunu öne süren siyasi düşünceler de söz konusudur. Buna göre, iç baskılar ve dış tehditler 'ulus-devletin krizi' denilen durumu ortaya çıkarmıştır. Uluslararası arenada kuvvetlerin bölgesel ve etnik siyasetlerin yükselişiyle ulus- devletler merkezkaç baskıların etkisine maruz kalmaktadır. Bu da etnik aidiyet ya da dinin merkezi örgütleyici ile olarak bazı durumlarda ulusal aidiyetlerin yerini aldığını gösterir.

Devlet ve Anayasacılık: Modern devletin dayandığı en önemli felsefi ve fikri temellerden biri egemenlik doktrindir. Başlangıçta bir monarkın mutlak iradesine dayanan, onun sınırlanmamış ve kendisinin uymak zorunda olmadığı yasalarla anlaşılan egemenliğe dayalı devlet anlayışı zaman içinde değişime uğramıştır. Oysa on yedinci yüzyılda kral tek egemendi ve bu egemenlik geometrideki noktalar gibi bölünmezdi. On sekizinci yüzyıl ise devleti bir kişiyle özdeşleştiren anlayışın daha ciddi bir biçimde sorgulanmasına sahne olmuştur ve yerini monarkın yetkilerinin şarta bağlandığı bir devlet anlayışına bırakmıştır. Devlet, önce monarkın şahsına, daha sonra ise millete ve halka dayalı bir anlam kazanan egemenlik kavramına göre farklı meşruluk temelleri çerçevesinde farklı biçimler almıştır. Amerikan Anayasasında "biz halk" diye yazıyordu.

Ancak ister bir kişi adına olsun, isterse millet veya halk adına, devlet gücünü kullanan otoritenin sınırlandırılması ciddi bir ihtiyaç olarak kendisini hissettiriyordu. Anayasacılık hareketi, devleti sınırlamaya ve hukukla bağlamaya ilişkin bu ihtiyaca karşılık olarak ortaya çıkmıştır. On altıncı yüzyılda "devlet iktidarını sınırlayan kurallar manzumesi" anlamında kullanılmaya başlanan anayasa kavramı, on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda liberal hukuk ve siyaset kuramcıları tarafından geliştirilmiştir.

Devletin Temel Özellikleri: Modern devletin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Egemenlik: Devlet, sınırlanmamış mutlak bir iktidarın temsilcisi olarak tüm diğer grup ve toplulukların en tepesinde yer alır ve bütün bu örgütlerin ve toplulukların üzerinde bir yaptırım gücü vardır.

Kamusallık: Kamusal organlar aile gibi özel kurumların aksine kolektif olarak karar alır ve uygularlar

Meşruluk: Devlet diğer toplumsal gruplardan farklı olarak meşru olarak güç kullanma tekeline sahip tek örgüttür ve bunu toplumun "ortak iyi" sini gerçekleştirmek üzere yapar.

Toprak ilkesi: Devlet sınırları belli bir toprak parçası üzerinde faaliyetlerini yürütür.

Siyasal iktidar: Devlet sayılabilmek için siyasal iktidara ve onun kurum ve kuruluşlarına gereksinim vardır

Devlet Biçimleri: Yapıları bakımından devletlerarasındaki temel ayrımlar şu şekilde sınıflandırılabilir:

Tekçi ya da Üniter Yapılı Devletler: Bir ülkede siyasal iktidar tek elde toplanıyorsa ve bölünmemişse üniter devlet söz konusudur. Bu devletlerde diyelim belediyelerin daha etkin çalışması açısından yerinden yönetim ilkesi benimsense de merkezi yönetim tek elde toplandığı için yine üniter ya da tekçi devlet yapısı geçerlidir. Türkiye, Yunanistan, Fransa üniter yapıları devletlere örneklerdir.

Federal Devletler: Federal devletler birden fazla devletin ya da eyaletin birleşmesinden meydana gelirler. Bu anlamda da yasama ve yürütme federal ve merkezi düzeylerde ayrı ayrı yer alır. Bu anlamda da federe devletleri ve merkezi devletleri temsil eden ayrı meclisler söz konusudur

Devletin Tanınması: Bir devletin devlet olabilmesi için gerekli olan coğrafi alan, siyasi otorite gibi unsurlara sahip olmasının o devletin devlet sayılması için yeterli olup olmayacağı günümüzde hala tartışılmaktadır. Bu konuda çağdaş toplumlardaki baskın görüşe göre; bir devletin devlet sayılabilmesi ve devletlerarası yardımlaşma ve dayanışmalardan yararlanabilmesi için öteki devletlerce de devlet olarak tanınması ve uluslar arası kuruluşlarda temsil edilmesi, devletlerarası toplantılarda, örgütlerde etkili olabilmesi gerekmektedir. Bütün bunların gerçekleşmediği halde, devletler yalnız ve diğer ülkelerle işbirliği ve dayanışma içinde olmadan varlıklarını sürdürmek zorunda kalırlar. Devlet olarak tanınmanın asgari koşulu yeni devlet ile devleti tanıyan ülkeler arasında siyasi ve hukuksal ilişkilerin kurulmasıdır.

Devlet ve Toplum: Devlet sorunu üzerine yüzyıllardır sorgulamalar sürerken değişen, hatta bütünüyle tersine dönen şey, devlet ve toplum arasındaki ilişkinin kendisidir. Yüzyıllarca siyasal örgütlenme toplumsal yaşamla ilgili düşünce alıştırmalarının değişmez nesnesi oldu. İnsan toplumsal bir hayvan, bir *politikon zoon* olarak tanımlandı. Buradaki *politikon* "toplumsal" ve "siyasal" olan arasında bir ayrım yapmadan her ikisini birden kapsıyordu. Bir başka deyişle toplumda "özel alan", "kamusal alan" ayrımı söz konusu değildi ve üremeden cinselliğe, aile meselelerinden yiyeceklerin dağıtılmasına kadar her türlü sorun siyasetin konusu sayılıyordu ve her sorun yurttaşların ortak kararlarıyla çözüme bağlanıyordu. Örneğin, Aristoteles, *Politika* adlı eserinin hemen başında aileyi polis'in (kent devletinin) çekirdeği, onun mükemmel olmayan bir ilk biçimi saymıştır. Başka örgütlenme biçimlerinin varolduğunu bütünüyle reddetmeyen Aristoteles, yine de siyasal toplumu insanlığın tümü adına genel bir iyi gözettiği için diğer örgütlenme biçimlerine üstün saymıştır. Siyasal toplum kendi başına mükemmeldir ve bu toplumla diğer özel topluluklar arasındaki ilişki, bütünle parçaları arasındaki ilişkidir. *Polis*, aileyi ve bütün diğer toplulukları kapsar. Devlet ve toplum arasındaki bu bütün parça ilişkisi Hegel'e kadar bütün siyasal düşünürlerde aynı kalmıştır. Hegel, devleti ulaşılmaması gereken en mükemmel form ve en yüce değer sayarak bu geleneğin son temsilcisi olmuştur.

Toplumda Yönetenler ve Yönetilenler Arasındaki İlişki: Devlet sorununa bakış açısındaki değişmelerden biri de yönetenler ve yönetilenler, bir başka deyişle egemen ve uyrukları ya da devlet ve yurttaşları arasındaki ilişkide ortaya çıkmıştır. Uzun yıllar boyunca siyasal düşünce bu ikilik temelinde iki karşıt kampa bölünmüştür. Bu ikilik, üsttekilerle alttakiler arasındaki bir ilişkiyi varsayar. Platon'un Devlet'inden Machiavelli'nin *Hükümdar*'ına uzanan uzun gelenek içinde siyasal düşünürler devleti esas olarak yönetenlerin bakış açısından görmüşlerdir.

Bu geleneğin ana temaları şu şekilde sıralanabilir:

- İyi yönetim sanatı
- İyi bir yönetim için gerekli erdemler, beceriler
- Çeşitli yönetim biçimleri
- İyi ve kötü yönetim ayrımı
- Tiranlığın çeşitli görünüşleri
- Yöneticilerin hakları, yükümlülükleri ve sorumlulukları
- Devletin işlevleri ve bu işlevleri yerine getirmek için gerekli güçler (yasama, yürütme ve yargı)
- Yönetimsel örgütün çeşitli kolları
- Egemenlik, otorite, iktidar gibi kavramlar

Küreselleşme ve Ulus Devlet: Ulus-devletler, ekonomik güvencelerin ve eşitliğin yanı sıra yasalarda dayanağını bulan özgürlük ve katılım fikirleri gibi başka özelliklerini de günümüzde giderek yitirmeye başladılar. Daha önce görünmeyen birçok gelişme ile birlikte, özellikle Avrupa'da, bu kurumların içyapısı değişime uğramaya başladı. Kendi yurttaşlarını sıkı sıkı sarmalayan ve bina ettiği hukuk ile hakları da sadece onlara tanıyan ulus-devlet, bir yandan vaat ettiklerini (özellikle eşitlik vaadini) gerçekleştirmezken diğer yandan da içine girdiği küresel ilişkilerden dolayı bu özgüllemeyi yavaş

YURTTAŞLIK VE ÇEVRE BİLGİSİ

yavaş terk etmek zorunda kaldı Ulus-devlet ile ilgili yapılan eleştirilere göre, ulus devletin aşınması iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk aşamada ulus- devlet ekonomi alanındaki yetkilerini giderek ulus-üstü kurumlara devretti. Böylelikle Dünya Bankası, IMF, OECD gibi örgütler büyük ölçüde ulus- devletin yerini alarak ekonomi alanında başat rol oynamaya başladılar. Ulus-devlet gücünün aşılmasında ikinci boyut yerel yönetimlerin giderek güçlendirilmesi, merkezi devletin olanak, yetki ve sorumluluklarının kendi içindeki alt birimlere devredilmesi süreci oldu. Bir başka deyişle yerel yönetimlerin mali, idari ve ekonomik anlamda özerkleşerek devlete olan bağlılıkları azaldı. Sermaye için dünya pazarı kurulurken küresel boyutta yaşanan bu yeniden yapılanmada amaç, yerel yönetimlerin doğrudan küresel pazarla ilişki kurmasını sağlamaktır. Böylelikle ulus-devletin ulusal pazar, ulusal sermaye ve emeğe ilişkin ekonomi alanındaki işlevleri, yetkileri ve sorumlulukları bakımından gücü en aza indirilmiş bir örgüt haline getirilmesi hedeflenmektedir.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/yurttaslik-ve-cevre-bilgisi-ady212u?search=FEL203U>